

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นปัจจัยของการพัฒนาประเทศในทุก ๆ ด้าน การจัดการศึกษาให้มีคุณภาพจึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในระดับประถมศึกษาซึ่งเป็นการศึกษาขั้นมูลฐาน และเป็นการศึกษาภาคบังคับที่รัฐจัดให้แก่มวลชนในวัยเรียนทั่วประเทศ โดยมุ่งพัฒนานักเรียนให้มีความรู้ และทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิตทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม มีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ ทำงานเป็นและครองชีวิตอย่างสงบสุข (กรมวิชาการ, 2534) ดังนั้นเพื่อให้เกิดผลตามความมุ่งหมายดังกล่าว โครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตรประถมศึกษาที่จัดให้แก่เด็กเรียนจึงจำเป็นต้องตอบสนองต่อความจำเป็นพื้นฐานอันจะนำไปสู่การแก้ปัญหาของชีวิต เพื่อให้สามารถดำรงตนอยู่ในสภาพของสังคมและสิ่งแวดล้อมที่กำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเช่นในปัจจุบันนี้ได้ ทั้งที่เป็นการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ สังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี ความเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมดังกล่าว ก่อให้เกิดทั้งผลดีและสิ่งที่เป็นปัญหามากมาย นักเรียนในฐานะที่จะต้องเผชิญกับปัญหาและความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ จำเป็นจะต้องได้รับการฝึกฝน ให้นักเรียนเรียนรู้ปัญหาที่อยู่รอบตัวและรู้จักวิธีแก้ไขอย่างถูกต้อง รวมทั้งการฝึกหัดปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม (วารสารณ์ ศานติธรรม, 2532)

กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตเป็นกลุ่มประสบการณ์หนึ่งในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ซึ่งว่าด้วยกระบวนการแก้ปัญหาของชีวิตและสังคม เป็นกลุ่มการเรียนรู้ที่ต้องการให้นักเรียน

ได้เรียนรู้ถึงปัญหาและกระบวนการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ในด้านต่าง ๆ เนื้อหาสาระของกลุ่มประสบการณ์นี้จึงประกอบด้วยมวลประสบการณ์พื้นฐานอันจำเป็น ที่สามารถก่อกลไกให้นักเรียนเข้าใจเกี่ยวกับชีวิตของตนเอง เข้าใจธรรมชาติที่แวดล้อม ทั้งทางสังคม วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี และความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างตนเองกับสิ่งต่าง ๆ มีความคิด สติปัญญา ค่านิยม สามารถดำรงชีวิต แก้ปัญหาและปรับปรุงชีวิตของตนเอง ครอบครัวและสิ่งแวดล้อม ดังกล่าวสู่จุดหมายปลายทางอันชอบธรรม (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2535)

ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เป็นกลุ่มประสบการณ์ที่มีความสำคัญยิ่งต่อการดำรงชีวิตประจำวันของทุกคนในสังคม การจัดการเรียนการสอนจึงต้องเน้นให้นักเรียนได้เรียนรู้ ได้ฝึกปฏิบัติจริง จนเกิดทักษะกระบวนการต่าง ๆ เพื่อให้สามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนไปใช้ในการดำรงชีวิตได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม (กรมวิชาการ, 2534) ซึ่งในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตให้บรรลุผลสำเร็จได้นั้นจะต้องอาศัยสื่อการเรียนการสอนเป็นสำคัญ เพราะสื่อการเรียนการสอนเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้เนื้อหา เกิดทักษะกระบวนการที่จะเสริมสร้างให้นักเรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น อันจะนำไปสู่จุดหมายของหลักสูตรได้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2535)

ในบรรดาสื่อการเรียนการสอนทั้งหลาย หนังสือนับได้ว่าเป็นเครื่องมือสื่อความคิดที่มีความสำคัญ และยังคงนิยมใช้เป็นหลักในวงการศึกษาของไทยอย่างกว้างขวาง (กรมวิชาการ, 2535) ทั้งนี้เพราะหนังสือเป็นแหล่งความรู้ เป็นแหล่งวิชาการที่ผู้เรียนสามารถหาข้อมูลต่าง ๆ จากหนังสือเพื่อเป็นเครื่องมือในการตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภาพสังคมปัจจุบัน วิชาความรู้ ข้อมูล ข่าวสารต่าง ๆ ส่วนใหญ่จะถูกบันทึกในรูปสิ่งพิมพ์ อันได้แก่ หนังสือ

วารสาร หนังสือพิมพ์ แม้ว่าจะมีสื่ออื่น ๆ เพื่อบันทึกข้อมูลและเผยแพร่ความรู้ เช่น ภาพนิ่ง ภาพถ่าย แถบบันทึกเสียง ภาพยนตร์ แต่ก็ทำได้อย่างจำกัด เพราะมีราคาแพงและยากแก่การนำไปใช้ (คณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ ว่าด้วยการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ, 2537) ดังนั้นจึงนับได้ว่าหนังสือเป็นสื่อการเรียนการสอนที่มีคุณค่า ราคาประหยัดและสามารถนำไปใช้ในห้องเรียนได้ดี มีประสิทธิภาพอีกด้วย

ในปัจจุบัน มีการจัดทำหนังสือมากมายหลายประเภท หลายรูปแบบ ให้เลือกอ่าน เลือกใช้ตามความต้องการ และความสนใจ สำหรับหนังสือที่นำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนในโรงเรียนนั้น จากแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้และควบคุมการใช้หนังสือสำหรับนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษา แนบท้ายคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ ที่ วก. 419/2522 ได้จำแนกหนังสือตามวิธีการใช้ เป็น 2 ประเภท หนังสือบังคับใช้ ได้แก่ หนังสือเรียน และหนังสือแบบฝึกหัด เฉพาะที่ระบุไว้ในคำสั่ง หรือประกาศของกระทรวงศึกษาธิการ ว่าเป็นหนังสือบังคับใช้เท่านั้น ส่วนหนังสืออีกประเภทหนึ่ง คือ หนังสือไม่บังคับใช้ ได้แก่ หนังสือที่ช่วยส่งเสริมประสบการณ์ที่กระทรวงศึกษาธิการตรวจนุญาตให้ใช้ในโรงเรียนได้แล้ว ยังรวมถึงหนังสือประกอบการเรียนอื่น ๆ ที่กระทรวงศึกษาธิการมิได้ตรวจนุญาต แต่มีเนื้อหาและคุณภาพเหมาะสม หัวหน้าสถานศึกษาสามารถพิจารณานำมาใช้ในโรงเรียนได้ ซึ่งจะเป็นหนังสือที่จัดทำโดยหน่วยราชการหรือเอกชนก็ได้

จากแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้ และควบคุมการใช้หนังสือสำหรับนักเรียนในโรงเรียนดังกล่าว จะเห็นได้ว่านอกจากหนังสือเรียนบังคับใช้แล้ว กระทรวงศึกษาธิการยังอนุญาตให้นำหนังสือประกอบการเรียนอื่น ๆ มาใช้ประกอบการเรียนการสอนได้ แต่จากผลการวิจัยเกี่ยวกับการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตในโรงเรียนประถมศึกษา พบว่า ปัญหาที่สำคัญประการหนึ่งในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ก็คือ ปัญหาการขาดแคลนหนังสือเรียนและ

เอกสารเพื่อให้ครู และนักเรียนใช้ศึกษาค้นคว้า (วิไล ทองแผ่, 2529 และ สันทัด อินทริกานนท์, 2527) ปัจจุบัน แม้ว่ากระทรวงศึกษาธิการจะมีนโยบาย ส่งเสริมและสนับสนุนให้หน่วยงานทั้งของรัฐและเอกชนจัดทำสื่อการเรียนการสอน ในรูปแบบต่าง ๆ ได้ในทุกกลุ่มประสบการณ์ (จินตนา ไบภาชชัย, 2535) สำหรับ กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตนี้ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการได้จัดทำ หนังสือเรียนชั้น เพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอนตามแนวหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) โดยเริ่มจัดทำหนังสือเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1 ก่อน แล้วจึงขยายไปยังชั้นอื่น ๆ ต่อไปปีละชั้นตามลำดับ และ ปัจจุบันได้จัดทำหนังสือเรียนจนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และกำลังดำเนินการจัดทำ หนังสือเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ต่อไป ซึ่งหนังสือเรียนเหล่านี้กระทรวง ศึกษาธิการได้กำหนดให้เป็นหนังสือเรียนบังคับใช้สำหรับนักเรียน ในระดับ ประถมศึกษา และในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ ชีวิตนี้ สวัสดิ์ สุวรรณอักษร (2531) ได้กล่าวไว้ว่า กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ ชีวิตเป็นกลุ่มการเรียนที่เน้นปฏิบัติมากกว่าจดจำเนื้อหาจากแบบเรียน ดังนั้น ครูผู้สอนจึงควรนำหนังสืออ่านเพิ่มเติม หนังสือประกอบการเรียน แบบฝึกหัด และ หนังสืออ้างอิงมาใช้ประกอบการเรียนการสอน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของ หลักสูตร

หนังสือประกอบการเรียนจึงเข้ามามีบทบาทสำคัญมากขึ้นต่อการเรียน การสอนในปัจจุบันโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ซึ่ง นอกจากจะประสบกับปัญหาการขาดแคลนหนังสือเรียนดังกล่าวแล้ว สุมณ อมรวิวัฒน์ (2532) ได้กล่าวถึง กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตว่า เป็นกลุ่มประสบการณ์ที่มีขอบข่ายเนื้อหากว้างขวาง และยืดหยุ่นตามความเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ใน สังคม ตลอดจนปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต ซึ่งเนื้อหาที่จัดไว้ใน หลักสูตรแม้บทนั้น ครูสามารถเพิ่มเติม ปรับปรุงให้สอดคล้องกับปัญหาและความ ต้องการของชีวิตและสังคมได้ ดังนั้น เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร นอกจากหนังสือเรียนแล้ว ครูควรจัดหาหนังสือประกอบการเรียนอื่น ๆ มาใช้

ประกอบการเรียนการสอนด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ ศคิวิมล รอบคอบ (2531) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้ไม่ควรอยู่ในวงจำกัดเฉพาะหนังสือเรียนเท่านั้น หนังสืออื่น ๆ ที่ไม่ใช่หนังสือเรียนเป็นสิ่งจำเป็นที่ครูและทางโรงเรียนจะต้องจัดหาให้นักเรียนอ่านหรือใช้ประกอบการเรียนตามความเหมาะสม เพื่อเป็นการส่งเสริมการศึกษาหาความรู้ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น และจากการสำรวจความคิดเห็นของครูและนักเรียน เกี่ยวกับหนังสือเสริมประสบการณ์ หรือหนังสือประกอบการเรียนระดับประถมศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2527) พบว่า ครูมีความต้องการให้จัดทำหนังสือ เพื่อนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนเป็นอย่างมากและต้องการให้จัดทำเนื้อหากลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตมากที่สุด ซึ่งผลการสำรวจนี้ชี้ให้เห็นถึงความต้องการและความจำเป็นในการนำหนังสือประกอบการเรียนมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนเป็นอย่างมาก

จากนโยบายการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ประกอบกับความสำคัญ และความต้องการใช้หนังสือประกอบการเรียนดังกล่าว ปัจจุบันสำนักพิมพ์เอกชนต่าง ๆ ได้จัดทำหนังสือประกอบการเรียนขึ้นหลายรูปแบบ เพื่อสนองความต้องการของครูผู้สอนและของโรงเรียน เช่น แบบฝึกหัด แบบทดสอบ จุดประสงค์ตามสมุดประจำชั้น ป. 02 หรือแบบประเมินจุดประสงค์ ป. 02 และหนังสือเรียนสมบูรณ์แบบเบ็ดเสร็จ เป็นต้น (สวัสดี สุวรรณอักษร, 2531) สำหรับหนังสือเรียนสมบูรณ์แบบ หรือหนังสือเรียนแบบเบ็ดเสร็จนี้เป็นหนังสือประกอบการเรียนเพื่อฝึกเสริมทักษะประเภทหนึ่ง ที่มีทั้งเนื้อหา กิจกรรม แบบฝึกหัด หรือแบบทดสอบบรรจุอยู่ในเล่มเดียวกันและกำลังเป็นที่นิยมของครูและโรงเรียนเป็นอย่างมาก เพราะสะดวกในการนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอน (ไทยรัฐ วันจันทร์ที่ 24 พฤษภาคม 2536) หนังสือประกอบการเรียนประเภทนี้สำนักพิมพ์เอกชนหลายแห่ง ได้จัดทำขึ้นเป็นจำนวนมากและใช้ชื่อที่เรียกแตกต่างกันออกไป เช่น หนังสือเรียนสมบูรณ์แบบ หนังสือเรียนแบบเบ็ดเสร็จ แบบเรียนมาตรฐาน แบบเรียนครบวงจร แบบเรียนแนวใหม่ แบบเรียนแนวหน้า หนังสือเสริมประสบการณ์ หนังสือเรียนชุดกลุ่มวิชา เป็นต้น

ซึ่งในการนำหนังสือประกอบการเรียนประเภทหนังสือเรียนสมบูรณ์แบบ หรือหนังสือเรียนแบบเปิดเสรีและแบบฝึกหัด ตลอดจนแบบทดสอบ ตามจุดประสงค์ ป. 02 มาใช้ประกอบการเรียนการสอนนั้น สวัสดิ์ สุวรรณอักษร (2531) ได้สำรวจความคิดเห็นครู อาจารย์ ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหาร นักวิชาการและ ผู้ปกครอง เกี่ยวกับความต้องการในการใช้หนังสือประกอบการเรียนดังกล่าว พบว่ามีความคิดเห็นสอดคล้องกันพอสรุปได้ว่า ควรจัดให้มีหนังสือประกอบการเรียน เพื่อฝึกทักษะในทุกกลุ่มประสบการณ์และทุกระดับชั้นโดยให้เหตุผลว่าเป็นการเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ ตลอดจนทำให้มีทักษะในวิชานั้น ๆ เพิ่มมากขึ้น ซึ่งผลการสำรวจครั้งนี้ขัดแย้งกับข้อเสนอแนะของที่ประชุมที่กรมวิชาการได้จัดประชุมพิจารณา เกี่ยวกับการใช้หนังสือประกอบการเรียนระดับประถมศึกษา เมื่อวันที่ 24 ธันวาคม 2530 โดยในที่ประชุมมีข้อเสนอแนะข้อหนึ่งระบุว่าไม่ควรอนุญาตให้โรงเรียนใช้หนังสือแบบฝึกหัด หรือหนังสือแบบทดสอบจุดประสงค์ ป. 02 หรือหนังสือเรียนสมบูรณ์แบบในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย และกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ เพราะหนังสือดังกล่าวไม่มีความจำเป็นและมีประโยชน์น้อย ซึ่งข้อขัดแย้งนี้ยังหาข้อสรุปไม่ได้ เนื่องจากยังไม่มีผู้ใดได้ศึกษาหรือวิเคราะห์หนังสือประกอบการเรียนประเภทดังกล่าวมาก่อน

แต่อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันปรากฏว่ามีการใช้หนังสือประกอบการเรียนประเภทนี้กันอย่างกว้างขวาง ทั้งในโรงเรียนรัฐบาลและในโรงเรียนเอกชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงเรียนเอกชนในกรุงเทพมหานคร ซึ่งกรุงเทพมหานครนี้มีโรงเรียนเอกชนมากกว่าจังหวัดอื่น ๆ กล่าวคือ มีโรงเรียนเอกชนที่เปิดสอนในระดับประถมศึกษา จำนวนถึง 423 โรงเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน, 2536) และโรงเรียนเอกชนเหล่านี้ มีอิสระในการตัดสินใจพิจารณาคัดเลือกหนังสือที่จะนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนให้แก่ักเรียนได้มาก ประกอบกับผู้ปกครองของนักเรียนในโรงเรียนเอกชนในกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่มีฐานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างดี จึงสามารถจัดซื้อหรือ

จัดหาหนังสือประกอบการเรียนให้แก่ักเรียนได้ ทำให้หนังสือประกอบการเรียนดังกล่าวเข้ามามีบทบาทต่อการเรียนการสอนในโรงเรียนเอกชน ในกรุงเทพมหานครมากขึ้น

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษา และวิเคราะห์หนังสือประกอบการเรียนในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมากในปัจจุบัน โดยการวิจัยครั้งนี้จะเลือกวิเคราะห์เฉพาะหนังสือประกอบการเรียนที่มีเนื้อหา กิจกรรม แบบฝึกหัดหรือแบบทดสอบ บรรจุอยู่ภายในเล่มเดียวกันในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตระดับประถมศึกษา ที่จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์เอกชนเท่านั้น ซึ่งหนังสือดังกล่าวเป็นหนังสือประกอบการเรียนประเภทหนึ่งที่ได้รับคามนิยมนำมาใช้ประกอบการเรียนอย่างแพร่หลาย ทั้งนี้เพื่อจะได้ทราบว่าหนังสือประกอบการเรียนแต่ละเล่มมีความหลากหลาย คล้ายคลึงหรือแตกต่างกันอย่างไร และส่งเสริมการเรียนการสอนหรือไม่เพียงใด ตลอดจนศึกษาถึงการนำหนังสือประกอบการเรียนดังกล่าวไปใช้ของครูผู้สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตในโรงเรียนประถมศึกษาเอกชนในกรุงเทพมหานครด้วยว่านำหนังสือประกอบการเรียนไปใช้อย่างไร ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นแนวทางให้ผู้ผลิตหนังสือประกอบการเรียนนำมาปรับปรุงคุณภาพของหนังสือ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้ และเป็นแนวทางให้กับผู้บริหาร ครู ผู้ปกครองในการพิจารณาคัดเลือกหนังสือประกอบการเรียนที่มีคุณภาพตามต้องการ เพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์หนังสือประกอบการเรียนในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตระดับประถมศึกษาที่จัดพิมพ์ครั้งสุดท้ายโดยสำนักพิมพ์เอกชน ระหว่างปี พ.ศ. 2529-2537 ในด้านวัตถุประสงค์ของหนังสือ ลักษณะทางกายภาพ การจัดเนื้อหาสาระ และประเภทของกิจกรรม

2. เพื่อศึกษาการนำหนังสือประกอบการเรียนในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตไปใช้ของครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรหนังสือ

1.1 ประชากรหนังสือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ หนังสือประกอบการเรียนในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ระดับประถมศึกษาที่จัดพิมพ์ครั้งสุดท้ายโดยสำนักพิมพ์เอกชนระหว่างปี พ.ศ. 2529-2537 โดยมีรายชื่อประกอบอยู่ในรายการหนังสือหรือใบสั่งซื้อหนังสือระดับประถมศึกษา ปีการศึกษา 2537 ของสำนักพิมพ์เอกชนต่าง ๆ ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 50 เล่ม

1.2 การวิจัยนี้มุ่งวิเคราะห์หนังสือประกอบการเรียนในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตระดับประถมศึกษาที่เป็นประชากรหนังสือทั้งหมดในด้านวัตถุประสงค์ของหนังสือลักษณะทางกายภาพ การจัดเนื้อหาสาระ และประเภทของกิจกรรม

2. ประชากรครู

2.1 ประชากรครูที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูผู้สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนในกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2537

2.2 ตัวอย่างประชากรครูที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เลือกตัวอย่างประชากรครูโดยใช้วิธีสุ่มแบบหลายขั้นตอน กล่าวคือ เลือกเขตโดยการสุ่มอย่างง่ายด้วยการจับสลากร้อยละ 25 ของจำนวนเขตทั้งหมด 36 เขต ได้จำนวนเขตที่สุ่มมา 9 เขต และเลือกโรงเรียนโดยการสุ่มอย่างง่ายด้วยการจับสลาก ร้อยละ 25 ของจำนวนโรงเรียนในแต่ละเขตทั้ง 9 เขต ได้จำนวนโรงเรียนที่สุ่มมา 38 โรงเรียน และเลือกตัวอย่างประชากรครูโดยสุ่มแบบเจาะจงครูผู้สอนชั้นละ 1 คน จาก 38 โรงเรียนได้ตัวอย่างประชากรครูรวมทั้งสิ้น 228 คน

ข้อตกลงเบื้องต้น

การสังเกตการณ์นำหนังสือประกอบการเรียนในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตไปใช้ในห้องเรียนของครูผู้สอนนั้น พฤติกรรมบางรายการที่ผู้วิจัยไม่สามารถสังเกตได้อย่างชัดเจนหรือไม่สามารถระบุไปได้อย่างแน่นอน ผู้วิจัยจะใช้วิธีสอบถามครูผู้สอนประกอบการสังเกต เพื่อให้ได้คำตอบ

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

การวิเคราะห์หนังสือ หมายถึง การจำแนกแยกแยะส่วนประกอบของหนังสือประกอบการเรียนในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตระดับประถมศึกษา โดยพิจารณาด้านวัตถุประสงค์ของหนังสือ ด้านลักษณะทางกายภาพ ด้านการจัดเนื้อหาสาระและด้านประเภทของกิจกรรม

วัตถุประสงค์ของหนังสือ หมายถึง ความมุ่งหมายในการจัดทำหนังสือประกอบการเรียนในแต่ละเล่มว่าต้องการให้ผู้ใดใช้ ใช้อย่างไรและเพื่อประโยชน์อะไร

ลักษณะทางกายภาพ หมายถึง การจัดรูปเล่มและการพิมพ์หนังสือ ประกอบด้วยลักษณะเบื้องต้นของหนังสือ (ผู้แต่ง คุณวุฒิของผู้แต่ง สำนักพิมพ์ ครั้งที่พิมพ์ ปีที่พิมพ์ และราคาจำหน่าย) รูปเล่ม การเข้าเล่ม ปก กระดาษเนื้อใน คำนวณสารบัญ ตัวอักษร การจัดรูปหน้า ภาพประกอบ และบรรณานุกรม

การจัดเนื้อหาสาระ หมายถึง การจัดเนื้อหาวิชา และการนำเสนอเนื้อหาในหนังสือประกอบการเรียน ประกอบด้วย หัวข้อเนื้อหา การเรียงลำดับหัวข้อเนื้อหา การเกริ่นนำ การอธิบายเพิ่มเติม การยกตัวอย่างประกอบ และการสรุปบทเรียน

ประเภทของกิจกรรม หมายถึง กิจกรรมที่เสนอแนะไว้ในหนังสือที่ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาและเกิดทักษะ

การนำไปใช้ หมายถึง การนำหนังสือประกอบการเรียนไปใช้ประกอบกิจกรรมการเรียนการสอนของครูและนักเรียน โดยพิจารณาตั้งแต่วิธีการจัดทำหนังสือประกอบการเรียน ลักษณะการใช้หนังสือประกอบการเรียน ปัญหาและอุปสรรคในการใช้หนังสือประกอบการเรียน และข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเพิ่มเติมของครูผู้สอนเกี่ยวกับการใช้หนังสือประกอบการเรียน

หนังสือประกอบการเรียน หมายถึง หนังสือที่เขียนขึ้นตามแนวหลักสูตรเพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอน หรือส่งเสริมการเรียนการสอน ในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตระดับประถมศึกษา ซึ่งจัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์เอกชน เป็นหนังสือประกอบการเรียนประเภทไม่บังคับใช้ที่มีเนื้อหา กิจกรรม แบบฝึกหัด หรือแบบทดสอบบรรจุภายในเล่มเดียวกัน หนังสือประกอบการเรียนประเภทนี้มีชื่อเรียกแตกต่างกันไป คือ หนังสือเรียน หนังสือเรียนสมบูรณ์แบบ หนังสือเรียนแบบเบ็ดเสร็จ หนังสือแบบเรียนกลุ่มวิชา หนังสือเรียนชุดทักษะกระบวนการเอนกประสงค์ หนังสือเสริมทักษะ หนังสือเสริมประสบการณ์ แบบเรียนมาตรฐานแบบเรียนแนวใหม่ แบบเรียนครบวงจร และแบบเรียนแนวหน้า

สำนักพิมพ์เอกชน หมายถึง สำนักพิมพ์ที่ไม่ใช่ของกระทรวงศึกษาธิการหรือหน่วยราชการใด ๆ ที่ปัจจุบันผลิตหรือจำหน่ายหนังสือประกอบการเรียนในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต จำนวน 10 สำนักพิมพ์ คือ ไทยวัฒนาพานิช อักษรเจริญทัศน์ ประสานมิตร ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ เสริมวิทย์บรรณาการ วัฒนาพานิช นิยมวิทยา คลังวิชา สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ (สำนักพิมพ์เดอะมาสเตอร์กรุ๊ป แมเนจเม้นท์) และพิสิทส์เซ็นเตอร์

ครูผู้สอน หมายถึง ครูผู้สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนในกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2537 และใช้หนังสือประกอบการเรียนในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตที่จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์เอกชน ที่ตีพิมพ์ในช่วงปี พ.ศ. 2529-2537 ในชุดที่ทำการวิเคราะห์ในงานวิจัยครั้งนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเพื่อใช้ในการวิจัย

ศึกษาเอกสาร วารสาร หนังสือ วิทยานิพนธ์ และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์หนังสือ รวมทั้งศึกษาหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต และเอกสารประกอบหลักสูตรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นข้อมูลในการศึกษาและสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2. ประชากรและตัวอย่างประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

2.1 ประชากรหนังสือ ได้แก่ หนังสือประกอบการเรียนในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตระดับประถมศึกษาที่จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์เอกชนระหว่างปี พ.ศ. 2529-2537 เลือกตัวอย่างประชากรโดยสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้ตัวอย่างประชากรหนังสือสำหรับใช้ในการวิเคราะห์จำนวน 50 เล่ม

2.2 ประชากรครู ได้แก่ ครูผู้สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ปีการศึกษา 2537 ของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนในกรุงเทพมหานครและใช้หนังสือประกอบการเรียนในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตระดับประถมศึกษาที่จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์เอกชนระหว่างปี พ.ศ. 2529-2537 เลือกตัวอย่างประชากรโดยใช้วิธีสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Sampling) ได้ตัวอย่างประชากรครูสำหรับใช้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 228 คน และได้ตัวอย่างประชากรครูสำหรับใช้กับแบบสังเกต จำนวน 12 คน โดยเลือกแบบเจาะจงครูจากโรงเรียนที่ใช้หนังสือประกอบการเรียนครบทุกระดับชั้น

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยเครื่องมือ 3 ชุด คือ ชุดที่ 1 ตารางวิเคราะห์หนังสือประกอบการเรียนในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต โดยกำหนดขอบเขตการวิเคราะห์เป็น 4 ด้าน คือ

ด้านวัตถุประสงค์ของหนังสือ ด้านลักษณะรูปแบบ ด้านการจัดเนื้อหาสาระ และ ด้านลักษณะกิจกรรม

ชุดที่ 2 แบบสอบถามการนำหนังสือประกอบการเรียนในกลุ่ม สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตไปใช้ของครูผู้สอน โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบ สอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับการนำหนังสือประกอบการ เรียนไปใช้ของผู้ตอบแบบสอบถาม

ชุดที่ 3 แบบสังเกตการนำหนังสือประกอบการเรียนในกลุ่ม สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตไปใช้ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของ ครู โดยแบบสังเกตนี้จะใช้สังเกตในด้านลักษณะการนำหนังสือประกอบการเรียน ไปใช้ และวิธีการใช้หนังสือประกอบการเรียน

4. นำตารางวิเคราะห์ขอบเขตและรายละเอียดในการวิเคราะห์ แบบสอบถาม และแบบสังเกตไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 6 ท่าน ตรวจสอบพิจารณาความ ถูกต้องและความครอบคลุมในด้านเนื้อหา การใช้สำนวนภาษา เพื่อนำข้อเสนอแนะที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขและนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับครูที่ไม่ใช่ตัวอย่าง ประชากร แล้วนำมาปรับปรุงเป็นเครื่องมือฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการวิจัย

5. เก็บรวบรวมข้อมูลจากการวิเคราะห์หนังสือประกอบการเรียน ผู้วิจัยวิเคราะห์หนังสือประกอบการเรียนทั้ง 50 เล่ม ด้วยตนเอง การเก็บ รวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามผู้วิจัยส่งและเก็บรวบรวมแบบสอบถามกลับคืนด้วย ตนเองและไปรษณีย์

6. ผู้วิจัยนำข้อมูลจากตารางวิเคราะห์มาสรุป ข้อมูลจากแบบ สอบถามและแบบสังเกตที่เป็นแบบกำหนดคำตอบให้เลือกและแบบตรวจสอบรายการ (Check List) นำมาแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ ส่วนข้อมูลจากแบบ สอบถามปลายเปิดที่เป็นข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะนำมาสรุปและเรียงลำดับข้อมูล จากข้อมูลที่มีผู้เสนอมากไปหาน้อย แล้วนำเสนอข้อมูลทั้งหมดในรูปแบบตารางประกอบ ความเรียง

7. สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และให้ข้อเสนอแนะ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นประโยชน์แก่ครูผู้สอนและผู้ปกครองในการเลือกใช้ หรือ แนะนำให้นักเรียนใช้หนังสือประกอบการเรียนในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตระดับประถมศึกษา
2. เป็นประโยชน์แก่ผู้เรียบเรียงและผู้ผลิตหนังสือประกอบการเรียน ในการพิจารณาปรับปรุงหนังสือประกอบการเรียนในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตระดับประถมศึกษาให้เหมาะสมและมีคุณภาพยิ่งขึ้น
3. เป็นแนวทางในการทำวิจัยต่อไป